

Sygn. akt II CSK 258/18

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa "O." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w W.
przeciwko E. S.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 października 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 21 listopada 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony powodowej O. sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 listopada 2017 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżąca zarzuciła naruszenie art. 332 § 1 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. przez uwzględnienie zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwaną E. S.

i uznanie, że roszczenie powódki o zapłatę kwoty 500 000 zł przedawniło się przed wniesieniem pozwu w tej sprawie, w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny w [...] w wyroku z dnia 25 marca 2016 r. zasądził część dochodzonego roszczenia i orzekł o zasadzie odpowiedzialności pozwanej z tytułu umowy pożyczki uznając, że roszczenie powódki w dacie składania pozwu nie było przedawnione i zasądził od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 329 280 zł z odsetkami, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem doprowadziło do odmiennej oceny zasady odpowiedzialności pozwanej z tytułu zawartej umowy pożyczki, pomimo związania Sądu prawomocnym wyrokiem tego samego Sądu, zasądzającym roszczenie powódki w części i w konsekwencji doprowadziło do oddalenia powództwa.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Przedstawione przez skarżącą, jako istotne, zagadnienie prawne dotyczy zakresu związania sądu wyrokiem wydanym w tej samej sprawie, dotyczącym części roszczenia dochodzonego pozwem i odnosi się do sytuacji, w której Sąd drugiej instancji prawomocnie zasądził część roszczenia na rzecz powoda, a w pozostałej części nie orzekał merytorycznie, albowiem odrzucił pozew. Na skutek wniesionej skargi kasacyjnej przez powoda i kasatoryjnego wyroku Sądu Najwyższego, Sąd drugiej instancji ponownie rozpoznał sprawę w zakresie, w którym pozew odrzucił.

W związku z tym, strona powodowa upatrywała konieczności wyjaśnienia: czy dokonana w wyroku prawomocnie kończącym sprawę o zapłatę z tytułu umowy cesji i uwzględniającym powództwo w części, ocena zarzutu przedawnienia jest wiążąca w tej samej sprawie, przy ponownym jej rozpoznaniu, na skutek wniesienia skargi kasacyjnej, i dotyczącym dalszej części tego samego świadczenia; czy przy ponownym rozpoznaniu sprawy dotyczącej dalszej części tego samego roszczenia sąd jest uprawniony do tego, by odmiennie - w stosunku do oceny dokonanej w wyroku prawomocnie kończącym sprawę o zapłatę części tego samego roszczenia - ocenić zasadność zarzutu przedawnienia; czy zakres mocy wiążącej prawomocnego wyroku dotyczy również dokonanej w uzasadnieniu tego wyroku oceny zasadności zarzutu przedawnienia roszczenia i czy ocena ta ma moc wiążącą w procesie o dalszą część tego samego roszczenia.

Z kolei wątpliwości strony powodowej w zakresie wykładni przepisów, które jej zdaniem budzą wątpliwości i niejednolitego orzecznictwa, dotyczą art. 365 § 1 k.p.c., który, jak podnosi skarżąca, nie precyzuje, w jakim zakresie prawomocne orzeczenie wiąże sąd, który je wydał. W orzecznictwie zachodzą rozbieżności co do zakresu związania prawomocnym wyrokiem. W ustawie i orzecznictwie brak jest definicji zagadnień prejudycjalnych.

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo O. sp. z o.o. w W. (nabywcy od [...] Bank S.A. wierzytelności z tytułu umowy

pożyczki bankowej) skierowane przeciwko pozwanej E. S., z tej przyczyny, iż strona powodowa nie udowodniła, by dokonane przez jej poprzednika prawnego wypowiedzenie umowy pożyczki było skuteczne, jak również z powodu niewykazania wysokości dochodzonego roszczenia.

W wyniku apelacji powódki, Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 25 marca 2016 r., uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie oddalającym powództwo co do kwoty 500 000 zł i w tym zakresie pozew odrzucił, zaś w pozostałej części orzekł reformatoryjnie zasądzając od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 329 280 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty, oddalając dalej idące powództwo.

W uzasadnieniu, nie podzielając podniesionego przez pozwaną w sprzeciwie od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym zarzutu przedawnienia, wskazał, że po uwzględnieniu wpłat pozwanej na poczet pożyczki, pozostała do zapłaty przelana w wyniku cesji na rzecz powoda należność (na którą składają się należność główna, skapitalizowane ustawowe odsetki, koszty windykacji) wyniosła 829 280,15 zł. Uchylając wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie rozstrzygnięcia co do kwoty 500 000 zł i odrzucając w tej części pozew, Sąd drugiej instancji miał na względzie zawarte w wyroku karnym z dnia 25 stycznia 2005 r., skazującym pozwaną na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, zobowiązanie do naprawienia szkody w całości przez zapłatę na rzecz [...] Banku S.A. kwoty 500 000 zł w terminie 3 lat od uprawomocnienia się wyroku. Sąd Apelacyjny uznał, że zachodzi w tym zakresie powaga rzeczy osądzonej, zaś wierzyciel może uzyskać w odniesieniu do takiego tytułu egzekucyjnego klauzulę wykonalności i prowadzić egzekucję.

W wyniku skargi kasacyjnej strony powodowej, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2017 r. uchylił wyrok Sądu drugiej instancji w części uchylającej wyrok Sądu pierwszej instancji i odrzucającej pozew, przekazując w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w [...] sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyjaśnił, że na podstawie umowy przelewu wierzytelności [...] Bank S.A. nie przeniósł na stronę powodową wierzytelności z tytułu odszkodowania za szkodę

wyrządzoną przestępstwem, lecz przeniósł wierzytelność wynikającą z umowy pożyczki udzielonej pozwanej przez Bank, a w konsekwencji nie zachodzi przyjęta przez Sąd drugiej instancji powaga rzeczy osądzonej.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Apelacyjny w [...] zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 listopada 2017 r. oddalił apelację strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 czerwca 2015 r. w części rozstrzygającej w przedmiocie żądania zapłaty kwoty 500 000 zł z odsetkami. Sąd drugiej instancji powołując się na aktualne orzecznictwo Sądu Najwyższego w kwestii oceny przerwy biegu przedawnienia roszczeń dotyczących wierzytelności objętych bankowym tytułem egzekucyjnym, następnie przelanej przez bank na rzecz podmiotów nie będących bankami, uznał za zasadny podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia.

W orzecznictwie wyjaśniono już, że prawomocność orzeczenia sądu jest podstawą jego mocy wiążącej, która charakteryzuje się tym, że nikt nie może negować faktu istnienia orzeczenia i jego określonej treści. Artykuł 365 § 1 k.p.c. wyraża również tzw. pozytywny aspekt prawomocności materialnej orzeczenia sądowego przejawiający się w jego mocy wiążącej jako określonego przymiotu prawnego rozstrzygnięcia zawartego w treści orzeczenia. Skutek prawomocnego orzeczenia oznacza, że prawomocne orzeczenie odpowiada rzeczywistemu stanowi prawnemu, potwierdza go i czyni go niewątpliwym. Jeśli zatem, dane zagadnienie prawne zostało prawomocnie rozstrzygnięte w pierwszym procesie, stanowi kwestię wstępną (prejudycjalną) w innym procesie, w którym dochodzone jest inne żądanie. Związanie prawomocnym wyrokiem oznacza, że sąd obowiązany jest uznać, iż kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniejszym wyroku i w późniejszym procesie kwestia ta nie może być już ponownie badana (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2003 r., I CKN 263/01, M. Prawn. 2015, nr 2, s. 85).

W uchwale z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 29/94 (Biul. SN 1994, nr 3, s. 17), Sąd Najwyższy wskazał, że w procesie o dalszą - ponad prawomocnie

uwzględnioną - część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, sąd nie może w niezmienionych okolicznościach odmiennie orzec o zasadzie odpowiedzialności pozwanego. Prawomocne orzeczenie sądu opiera swoje znaczenie na prawach podmiotowych, o które proces się toczył, a udzielając ochrony prawnej realizuje również samo prawo do wymiaru sprawiedliwości, mające swoje konstytucyjne źródła. Dopuszczenie do możliwości rozbieżnego oceniania zasadności tego samego roszczenia, w tych samych okolicznościach, w różnych orzeczeniach byłoby zaprzeczeniem społecznie oczekiwanych reguł ochrony prawnej i naruszeniem zasady zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Moc wiążąca ma gwarantować poszanowanie prawomocnego orzeczenia sądu, regulującego stosunek prawny będący przedmiotem rozstrzygnięcia. Prawomocny wyrok, z punktu widzenia jego prejudycjalnego znaczenia także w innej sprawie, swą mocą powoduje, że nie tylko nie może być zmieniony lub uchylony, ale że nie jest możliwe odmiennie ocenianie i uregulowanie tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 89/05, z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 203/13, nie publ., z dnia 4 listopada 2016 r., I CSK 736/15, nie publ.).

Zgodnie z drugim nurtem orzeczniczym, unormowana w art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca prawomocnego wyroku dotyczy co do zasady związania treścią jego sentencji, a nie uzasadnienia, zawierającego przedstawienie dowodów i ocenę ich wiarygodności. Przedmiotem prawomocności materialnej jest ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły i sąd nie jest związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego w niej wyroku (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 73/00, nie publ., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 702/04, nie publ., z dnia 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, nie publ., z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, nie publ.).

Przyjmując, korzystny dla powoda, pierwszy z nurtów wykładni instytucji prawomocności materialnej w procesie o dalszą część tego samego roszczenia, należy zwrócić uwagę, iż Sąd Apelacyjny nie orzekał w tych samych okolicznościach prawnych, w jakich zapadł pierwszy z wyroków w tej sprawie,

a poza tym związanie określonym rozstrzygnięciem nie wynikało z art. 386 § 6 k.p.c., względnie art. 398²⁰ k.p.c. Mianowicie, Sąd Najwyższy w kilku orzeczeniach, zapadłych po wydaniu pierwszego wyroku w tej sprawie przez Sąd Apelacyjny w [...] przesądził, że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia objętego tym tytułem wobec cesjonariusza niebędącego bankiem (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2017 r., III CZP 17/17, OSNC 2018, nr 3, poz. 25, z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 29/16, OSNC 2017, nr 5, poz. 55 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2016 r., III CZP 60/16, nie publ.). W takiej sytuacji, w której doszło do ugruntowania w orzecznictwie Sądu Najwyższego w przedmiocie wykładni, istotnej dla rozstrzygnięcia także w tej sprawie kwestii prawnej z zakresu prawa materialnego, formalne zastosowanie konsekwencji z art. 365 § 1 k.p.c. i pominięcie tej wykładni w aktualnym orzecznictwie, prowadziłoby do wydania merytorycznie nieprawidłowego wyroku, co nie byłoby zgodne z istotą wymiaru sprawiedliwości.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.